

VERSLAG VAN DE VERZOENINGSCONFERENTIE IN KINSHASA 19-24 JUNI 2006

Voorgeschiedenis

In 1999 kwamen een aantal Europese gebedsleiders samen rond de vraag waarom Europa het enige continent ter wereld was waar geen opwekking was. God leidde hen tot de conclusie dat dit te maken had met één van de oude, onopgeloste zonden van Europa, namelijk de kolonisatie in Afrika. God bepaalde hen sterk bij het verhaal van 2 Samuël 21:1-14, waar ten tijde van koning David een hongersnood heerste, en God duidelijk maakte dat dit het gevolg was van het feit dat de vorige koning Saul de Gibeonieten gedood had, ondanks dat zij een verbond met Israël hadden. David vroeg aan de Gibeonieten wat hij als genoegdoening kon aanbieden, en wat zij antwoordden, deed hij dan ook voor hen. Vergelijkbaar hiermee ervoeren de Europese gebedsleiders dat er door de schuld van vroegere generaties geen zegen kon liggen op Europa. Maar ook Afrika worstelt vandaag nog steeds met de negatieve gevolgen van de kolonisatie: verdeeldheid, corruptie, oorlogen, politieke instabiliteit, minderwaardigheid, materiële armoede... De geestelijke armoede in Europa en de materiële armoede in Afrika zijn met elkaar verbonden. Verzoening en vergeving kunnen dus voor beide continenten een doorbraak betekenen. Deze gebedsleiders begonnen dit probleem in verschillende conferenties verder uit te spitten en de verzoening voor te bereiden, en dit werd het European African Reconciliation Proces (EARP) genoemd.

De Berlijn-conferentie

Zes voorbereidende conferenties leidden tot een (voorlopig) eindpunt in Berlijn in november 2005. Want aan het begin van de kolonisatie kwamen in 1884-1885 in Berlijn 14 Europese landen samen voor wat de "Berlijn-Kongo-conferentie" genoemd werd: daar verdeelden zij Afrika onderling zonder dat daar één Afrikaan bij aanwezig was. Leopold II was een drijvende kracht achter deze conferentie, en heeft een grote brok weten te verwerven voor zichzelf (Kongo was tot 1908 zo goed als zijn privé-bezit). Zijn wreedheid in Kongo, lange tijd in alle talen verzwegen en verbloemd in de geschiedenisboekjes, zou hem vandaag zonder enige twijfel voor het Gerechtshof van Den Haag doen staan wegens genocide en misdaden tegen de mensheid. De herhaling van de Berlijn-conferentie, nu 120 jaar later, was bedoeld om het geestelijke onrecht van toen te belijden en vergeving te vragen, maar dan met Afrikaanse delegaties erbij. Geestelijke leiders uit vele landen van Afrika werden uitgenodigd, op kosten van Europa, om naar Berlijn te komen voor deze historische ontmoeting. We waren met zo'n 80 Afrikaanse christenen uit 22 landen (velen konden niet komen omdat ze geen visum kregen), en met 420 Europeanen uit 20 landen. Voor België waren we met 16 (7 uit Vlaanderen en 9 Franstaligen).

De onfraaie geschiedenis van de Berlijn-conferentie en de kolonisatie werden grondig toegelicht door de bril van enkele Afrikaanse leiders. De grote drijfveer was begeerte en machtswellust, en het (christelijke?) geweten werd aan de kant geschoven. Ook zendelingen en kerken hebben zwaar tekort geschoten, en een

evangelie gebracht dat vermengd was met cultuur, superioriteitsgevoel en imperialisme.

Maar de Afrikaanse sprekers waren in het geheel niet vol bitterheid: ze spraken ook open over hun eigen zonden, afgoderij, geestenaanbidding, hun eigen weerstand tegen het evangelie en het vermoorden van zendelingen. En ze dankten Europa ook voor de vele goede dingen die ze gekregen hadden.

Het hoogtepunt van de conferentie was wanneer alle delegaties rond een grote tafel gingen plaats nemen, zoals 120 jaar eerder, maar ditmaal met de Afrikaanse delegaties erbij. Voor België namen plaats Michel Barbez (voorganger in Doornik) en Ignace Demaerel (namens Gebedsnetwerk Vlaanderen), namens onze twee landsdelen. Toen was het eerst de beurt aan alle Europese landen om elk op hun beurt hun aandeel of betrokkenheid te belijden. Een lange lijst van zonden werd genoemd: slavenhandel, superioriteit, moord, genocide, uitbuiting, misbruik, roof van grondstoffen en natuur, vernedering, slavernij, wreedheid, afhakken van handen, concentratiekampen, wapenleveringen, klein en ongeletterd houden, taalimperialisme, bevorderen van stamtwisten, breken van verbonden, een theologie van vloek over het zwarte ras als lagere mensensoort, roven van waardigheid en identiteit, schuldige passieve neutraliteit, kerkelijk imperialisme... Naarmate de lijst van zonden, zeer concreet en openhartig beleden, aangroeide, werd de pijn steeds voelbaarder in de zaal: het gewicht van 100 jaar onrecht en vernederingen woog loodzwaar op allen. De meeste delegaties konden dit niet zonder tranen vertellen, en ook in de zaal bleef bijna geen oog droog. Gods Geest was zeer duidelijk een diep werk in alle harten bezig.

Na de Europeanen mochten de Afrikaanse delegaties antwoorden. Velen vernoemden gedurende 1,5 uur het hun aangedane leed, anderen beleden daarbij ook hun eigen onrecht. Allen spraken hun vergeving uit, en hun liefde, en sommigen hun sterk verlangen naar genezing van de pijn. Ze waren God dankbaar voor deze kans op herstel in Berlijn. Hun vergevingsgezindheid kwam recht uit hun hart. Geen wrok, haat, bitterheid werd geproefd, geen eisen van herstelbetalingen. Ze vroegen om een blijvende relatie met Europa, blijvende samenwerking, maar dan wel op basis van respect en gelijkheid. Ook Afrika heeft Europa nodig om vrij te komen.

Na deze tijd hebben we allen samen het juk over Afrika verbroken. Het was een ongelooflijk krachtige tijd van aanbidding, proclamatie, strijd en overwinning, een voorproefje van hoe sterk we kunnen zijn als we onze krachten bundelen. Vervolgens was ook Europa aan de beurt, en ook over dit continent werd de vloek verbroken. Er volgde een hemelse tijd van aanbidding en feestvieren, vol vreugde en vrijheid.

En in de slotsamenkomst mochten de Afrikanen zeggen wat ze van Europa als "herstel" of genoegdoening verwachtten voor het aangedane onrecht. Ze vroegen vooral om respect en liefde, herstel van hun identiteit, om een gelijkwaardige relatie, om als christenen invloed uit te oefenen op onze bewindslieden, om bijv. wapenhandel te stoppen of de steun aan corrupte leiders, om eerlijke handelsprijzen, hulp bij onderwijs en gezondheidszorg, herstel van infrastructuur, om promotie van de vele goede dingen van Afrika...

De Congolese delegatie, dr. Joshua Beya, vroeg de Belgische delegatie uitdrukkelijk om naar Afrika te komen, om samen te bidden, om samen de verzoening verder te zetten en te laten doordringen op vele plaatsen.

Deze geschiedenis is, volgens een beeld dat iemand had, zoals een kookpot, die nooit uitgekuisd werd en waarin vele lagen boven elkaar aangebakken zitten: ze

zal niet in één keer uitgeschrobd zijn, maar moet weer in vele lagen afgeschuurd worden.

Kinshasa

Op 16 juni vertrokken Michel Barbez en ikzelf (Ignace Demaerel) naar Kinshasa om de belijdenis in Berlijn ook in Kongo zelf over te brengen. Er was, nu voor de derde keer, een conferentie van het interkerkelijke "Maison Africaine de Prière", maar de eerste keer dat er een Belgische afvaardiging was.

Het was ook een cruciale tijd voor Kongo, kort voor de verkiezingen van 30 juli.

We werden door onze Congolese contacten zeer goed en warm ontvangen: ze hebben ons overal rondgeleid en veel verteld over hun werk en situatie.

Hubert Miyimi, een voormalig ingenieur, is lokaal verantwoordelijke van African Enterprise, mededirecteur van een lokale christelijke TV-zender (er zijn 42 lokale zenders in Kinshasa!), en leider van een campagne tegen corruptie (iets wat niet ongevaarlijk is in Kongo).

Joshua Beya is een chirurg en ex-kolonel die vanuit Zuid-Afrika werkt en erg actief is in het verzoeningsproces in "het gebied van de grote meren".

Ik kan vanuit mijn hart zeggen dat het zeer kostbare broeders zijn die veel offers brengen en radicaal zijn in het verkondigen van bijbelse normen en waarden, ook in de kerken! Ook Lynn Badcock was de ganse tijd bij ons, een Engelse zendinge die internationaal secretaresse is van African Enterprise vanuit haar kantoor in Sint-Genesius-Rode.

We logeerden in het "Centre d'Accueil Protestant", een gastenhuis voor zendelingen, gebouwd door 16 protestantse denominaties samen.

Het was, gelukkig voor ons, het droge en "koude" seizoen ginds, d.w.z. temperaturen rond 25-30°, maar wel heel vochtig en dus zwoel.

We hebben bij verschillende mensen thuis gegeten, echt Congolees: maniok, gezouten en gerookte vissoorten, rupsen en geitenvlees... apart!

De grote conferentie was in het "Ciné Polis", een grote zaal (600 plaatsen) in het centrum. In de voormiddagen was er meestal nog een kleinere voorbesamenkomst in het M.A.P. (100 à 200 aanwezigen).

Op de vrije momenten werden we meegenomen voor afspraken met sleutelpersonen in het verzoeningsproces of in de kerken.

De eerste zondagmorgen sprak Michel voor de studenten van de universiteit en Ignace in een "echte Afrikaanse" baptistenkerk in het centrum. De voorganger hiervan is "bisschop" van alle protestantse kerken van Kinshasa.

Op een dag heeft Hubert ons meegenomen naar zijn TV-studio voor een interview rond het onderwerp verzoening en het herstel van Kongo; dit programma werd meerdere malen uitgezonden in een straal van 100 km. rond Kinshasa.

Op dinsdag hadden we een afspraak met Mgr. Pierre Marini, bisschop van de "Eglise du Christ au Congo" (ECC), een samenwerkingsverband van 65 protestantse denominaties, goed voor 24 miljoen leden. Marini is een bijzonder man met grote invloed: op aandrang van velen heeft hij aanvaard om president van de senaat te worden, omdat hij één van de weinigen is die kan bemiddelen tussen de vier vicepresidenten (die elk ex-rebellenleiders zijn). Hij is een zeer open man en toen hij ons verhaal hoorde over de verzoening België-Kongo, nodigde hij ons onmiddellijk uit voor een persconferentie in het parlement, uitgezonden op de nationale TV in het Nieuws, én om op zondagmorgen in de grote kathedraal (Cathédrale du centenaire, 15.000 zitplaatsen) te spreken (rechtstreeks uitgezonden op de radio over gans het land). De open deuren waren veel groter dan we hadden durven hopen.

(Foto: v.l.n.r.: Michel Barbez, Lynn Badcock, Pierre Marini, Hubert Miyimi, Ignace Demaerel)

We merkten ook heel sterk dat de Congolezen onze aanwezigheid heel erg apprecieerden, en onze boodschap heel goed ontvingen.

De conferentie

De conferentie zelf was uiteindelijk (na enkele veranderingen van programma ter plaatse) elke namiddag van dinsdag tot zaterdag, officieel van 16u tot 18u, in de praktijk ("Afrikaanse tijd") van 16.30u tot ong. 20u en de laatste avond tot 21.30u.

Er waren elke sessie ongeveer 600 aanwezigen. Er waren ook twee Kenyanen en een Rwandees aanwezig. Geestelijke vader was "papa" Samuël Dikaniakina, een Congolees die in Tanzania woont en daar actief is in verzoeningsprocessen.

Er was een burgemeester aanwezig, een ex-gouverneur en een ex-minister.

Onze broeders hebben er een "nationaal altaar" gebouwd met vertegenwoordigers van de elf provincies, om daar oude heidense verbonden te verbreken en nieuwe verbonden te sluiten.

Tijdens de eerste sessies is er heel veel zondenbelijdenis geweest: toverij, fetichisme, afgoderij, bloedvergieten, wreedheden (in 1961 werden in Kindu 13 Italiaanse blauwhelmen gedood en publiek opgegeten!), doden van missionarissen en verkrachten van nonnen; ook tijdens de recente oorlog in het oosten hebben verschillende partijen hun tegenstanders opgegeten... Ze zien de ellende in Kongo duidelijk als een vloek wegens hun eigen zonden. Er werd geknield op de grond, héél hard en verscheurend geweend voor de zonden van het land. Ze beseffen zeer diep dat hun land zonder God totaal ten gronde gaat, en dat alleen God hen kan helpen (hadden we dat in België maar!).

Zij beseffen hun ellende omdat ze ze zien, en roepen in wanhoop tot God. Wij in België zijn geestelijk even arm als zij dat materieel zijn, maar wij bedekken onze naaktheid met dure dingen; daardoor zien wij onze geestelijke armoede niet en roepen niet tot God.

Er is een zeer sterk potentieel van voorbidders, en ze gebruiken heel veel Bijbelteksten in hun voorbede en proclamaties. De sprekers hebben zeer grondige Bijbelkennis, en soms een zeer verrassende "Afrikaanse" kijk op bepaalde Bijbelverhalen. Afrikanen zijn veel meer vertrouwd om dingen geestelijk te bekijken, ze scheiden die dingen niet van het dagelijkse leven.

Mensen zijn ook heel vrijgevig: ik heb er de "leukste collecte" uit mijn leven gezien: ze duurde een klein half uur, de "pasteur" kreeg de zaal constant plat van het lachen. De eerste ronde was voor mensen die 50 of 100 \$ wilden geven, en tientallen kwamen met blijdschap naar voren. Het was zonder enige manipulatie of tegenzin, maar als een feest...! Op het einde hadden ze letterlijk emmers vol geld (waarbij ik wel moet zeggen dat Congolese franken niet veel waard zijn; 550 F.C. = 1 €).

Tijdens de laatste afsluitende sessie heeft de Rwandese afgevaardigde vergeving gevraagd aan de Congolezen voor de 4 miljoen doden die Rwandese soldaten in

Oost-Kongo hebben veroorzaakt; het was in de zaal duidelijk voelbaar dat deze pijn nog heel recent was en voor sommigen moeilijk te vergeven. Maar de leiding heeft dit heel wijs aangepakt en om bijbelse redenen vergeving geschonken. Daarna hebben Michel en ik onze belijdenis van Berlijn herhaald en vergeving gevraagd aan de aanwezigen voor de lange lijst van zonden en wreedheden uit de tijd van Leopold II en de koloniale tijd. Hun reactie was warm, zeer vergevend, en onmiddellijk vroegen ze op hun beurt vergeving voor de zonden die ze zelf tegen Belgen hadden bedreven. Iedereen voelde een zware last van de schouders afglijden, en de wil was duidelijk aanwezig om in de toekomst op een gezonde basis, als gelijken, samen te werken.

Er is gebeden dat God de harten van de vaders weer terug zal brengen naar de kinderen (Mal. 3:24); zij zien ons als geestelijke vaders, en willen niet liever dan gezonde samenwerking.

De situatie in Kongo

De armoede is veel schrijnender dan je je kan voorstellen. Er is 80% werkloosheid in Kinshasa. Er zijn echt mensen die honger lijden en éénmaal in twee dagen eten. In Kinshasa is bijna geen openbaar vervoer, géén huisvuilophaaldienst, géén vaste telefoondienst (wel GSM), bijna geen straatlampen die werken, bijna geen verkeerslichten die werken. Zelfs de hoofdstraten zijn vol putten, en de zijstraten zijn zandwegen. Er wandelen of zitten menigten mensen langs de straten, niets te doen, of te leuren met alle denkbare spullen, om maar iets te verdienen. Overal staan kraampjes met alle spullen te koop die je je maar kan voorstellen. Bijna alle gebouwen zijn erg verloederd en niet onderhouden (alsof ze sinds 1960 nooit meer herschilderd of hersteld zijn). Er slingert zeer veel vuil langs de straten; soms zie je kinderen daaruit nog "bruikbare" dingen selecteren, en af en toe verbranden mensen een hoopje vuil gewoon langs de straat. En de toestand blijft nog steeds naar beneden gaan. Eigenlijk moet je bewondering hebben voor deze mensen dat ze het blijven proberen en erin slagen om hierin te overleven.

Auto's zijn onbeschrijflijk oud, geblutst, eindeloos opgelapt, soms zonder lichten, soms nog met kogelgaten erin... Minibusjes die als privé-openbaar vervoer dienen, zijn propvol (15 personen in een busje van 9), en mensen staan er ook

buiten nog op, in de openstaande zijdeur of achterdeur of op de bumper. Het verkeer is "survival of the fittest".

Er lopen heel veel politie en militairen langs de straat. Je kan beter uit hun buurt blijven, want anders doen ze moeilijk over iets, om geld los te peuteren (ze verdienen ook ongelooflijk weinig en zijn allemaal zeer mager). Het is op vele plaatsen verboden foto's te maken (niemand weet precies waar wel en waar niet: dit hangt af van het gemoed van de aanwezige bevelhebber...).

Kongo wordt door hen ervaren als een land dat rijk is aan grondstoffen, maar dat geplunderd is (en nog steeds wordt) en dus zeer ziek is.

Kinshasa is vol met kerkjes, vaak in armoedige barakken, een echte wildgroei. Naar schatting zou 80% van Kongo christen zijn, maar niet erg diepgaand (hoe zou het land anders zo corrupt en chaotisch zijn?).

Protestantse kerken werken wel heel goed samen, ondanks dat de situatie ginds moeilijker is dan bij ons: er zijn 5 officiële talen en veel verschillende rassen en stammen! Afrikanen zijn minder leerstellig ingesteld, en gaan gemakkelijker met theologische verscheidenheid om.

Regelmatig vullen ze het voetbalstadion met 100.000 christenen om samen te bidden.

Ook is er veel meer positieve samenwerking tussen de staat en de kerken: de kerk wordt gewaardeerd, gerespecteerd, betrokken in de politiek. Ze is ook sterk aanwezig in de media. Op veel gebieden staan ze verder dan wij.

Er is veel respect voor voorgangers: ze hebben echt autoriteit, en ze durven ook hun gemeenteleden vermanen en dingen bij naam te noemen. Als dit goed functioneert is dit een zegen, maar als dit ontaardt, leidt het makkelijk tot sektarisch gedrag en autoritair optreden. Er zijn er ook die met veel decibels preken, maar waarbij je je afvraagt of dit van de Geest of van het vlees is.

De kerkleiders ginds zijn helemaal niet blij met de duizenden Congolezen die hun land verlaten ("in de steek laten") om "in de diaspora" te gaan als economische vluchteling, en ze bidden heel hard dat ze allemaal ooit zullen terugkeren om hun land mee te helpen heropbouwen.

Besluit

Belgen worden door hen "nonkels" ("tonton") genoemd, wat een erenaam is: ze beschouwen ons als familie, niet als "buitenlanders". Kongolezen hebben zeker geen algemene negatieve gevoelens tegenover Belgen, ze beseffen zeer goed dat wij hen veel goeds gegeven hebben, onderwijs, gezondheidszorg, infrastructuur, en vooral het evangelie. Ze willen niet liever dan met ons samenwerken, op economisch, politiek en kerkelijk gebied.

Naar de woorden van Mgr. Marini is België het hart van Europa, en Kongo het hart van Afrika, en zijn we geroepen om ons met elkaar te verbinden en samen te werken. Het bundelen van onze krachten kan voor beide landen een zeer versterkend effect hebben. Kongo is in de Franstalige wereld het land met het grootste aantal christenen, en heeft een zeer groot potentieel om zendelingen uit te sturen.

Afrika is een continent vol belofte! We waren vroeger op een ongezonde manier verbonden. Mogen we in de toekomst dankzij onze God geestelijk verbonden raken!

Bid voor het verdere vervolg van dit verzoeningsproces, dat het tot meerdere groepen van de bevolking en tot hogere niveaus kan doordringen. Onze beide landen hebben dit even hard nodig om vrij te worden, en kunnen elkaar enorm tot zegen zijn.

Ignace Demaerel